

AFS 2012:3 samt AFS 2014:42,
Arbetsmiljöverkets föreskrifter om minderårigas arbetsmiljö och allmänna råd om tillämpningen av föreskrifterna.

Tolkning och sammanfattning:

Enligt § 2 Tillämpningsområde och allmänna råd framkommer följande: " *Föreskrifterna gäller inte mot den minderåriga själv om denne utför arbete på eget initiativ*". " *För att arbete som utförs åt arbetsgivare eller uppdragsgivare ska omfattas av arbetsmiljölagen (1977:1160) och dessa föreskrifter krävs att det utförs yrkesmässigt och inte som en fritids- eller hobbyssysselsättning*" samt " *Ett exempel på en situation när föreskrifterna inte är tillämpliga på grund av att arbetet inte utförs varaktigt eller regelbundet kan vara när det rör sig om ett enstaka uppdrag som en minderårig utför åt en privatperson, idrottsförening eller jultidningsföretag i upp till några veckor utan att vara anställd.*"

En slutsats av ovan ger att Arbetsmiljöverkets föreskrifter om minderårigas arbetsmiljö och allmänna råd om tillämpning av föreskrifterna INTE gäller för ett projekt sommarföretagare som vi planerar starta upp sommaren 2017.

Dock kan det anses korrekt att vi trots detta följer föreskrifterna i projektet. Huvudanledning till detta är:

- Huvudsyftet med projektet är att ge våra ungdomar insikt och förståelse för företagandets villkor. En viktig del här är arbetsmiljölagstiftningen, något de måste vara väl förtrodda med i en framtida roll som företagare med anställda.
- Föreskrifterna har ett syfte nämligen att skydda minderåriga från såväl fysiska som psykiska risker baserade på att de inte uppnått vuxen mognad och att de därmed är mer utsatta för riskerna samt att man inte skall äventyra ungdomarnas möjlighet till fortsatt utveckling eller att tillgodogöra sig utbildning.

Förslag arbetssätt.

Under utbildningsveckan införs lektionstid för arbetsmiljöfrågan. Denna skall, baserat på elevens affärsida, innehålla

- Undersökning och riskbedömning. (Dokumenteras skriftligt i enlighet AFS-regleverket)
- Medicinsk kontroll (utgår att vi kan utgå från skolhälsovården)
- Åtgärder
- Genomgång av förbjudna arbetsuppgifter
- Information om arbetstidsregler
- Information till vårdnadshavare

Sammanfattning AFS 2012:3 samt AFS 2014:42

Syfte

1 § Syftet med föreskrifterna är att förebygga att den som inte fyllt 18 år genom sin arbetsmiljö drabbas av ohälsa och olycksfall eller får sämre förutsättningar att utvecklas eller tillgodogöra sig utbildning.

Tillämpningsområde

2 § Dessa föreskrifter gäller arbetsgivare, uppdragsgivare, skolhuvudmän och praktikgivare som låter minderåriga utföra arbete eller genomgå utbildning.

För skolhuvudmän gäller bara 3–6, 9–11 och 24 §§.

Allmänna råd: Föreskrifterna gäller om någon låter minderåriga utföra arbete. *Föreskrifterna gäller inte mot den minderåriga själv om denne utför arbete på eget initiativ.* En annan sak är att föreskrifterna kan tillämpas mot den som anlitar samma minderåriga person att utföra arbetet.

För att arbete som utförs åt arbetsgivare eller uppdragsgivare ska omfattas av arbetsmiljölagen (1977:1160) och dessa föreskrifter krävs att det utförs yrkesmässigt och inte som en fritids- eller hobbyssysselsättning. När man bedömer om en arbetsuppgift är yrkesmässigt utförd tar man hänsyn till om den är av ekonomisk art, om ett prestationskrav finns uppställt, samt om den utförs regelbundet och varaktigt. Om någon låter en minderårig utföra arbete som den minderåriga utför inom ramen för sin egen firma bör normalt arbetet anses vara yrkesmässigt utförd. Om ett anställningskontrakt är upprättat så att den minderåriga formellt sett är arbetstagarare är arbetet alltid

yrkesmässigt. *Ett exempel på en situation när föreskrifterna inte är tillämpliga på grund av att arbetet inte utförs varaktigt eller regelbundet kan vara när det rör sig om ett enskilda uppdrag som en minderårig utför åt en privatperson, idrottsförening eller jultidningsföretag i upp till några veckor utan att vara anställd.*

För de minderåriga som omfattas av dessa föreskrifter på grund av att de genomgår utbildning i form av skolundervisning eller praktik är föreskrifternas tillämpning av naturliga skäl inte beroende av något krav på att arbetet utförs yrkesmässigt.

Definitioner

Minderårig den som inte fyllt 18 år.

Ungdom = minderårig som fullgjort sin skolplikt och som fyller minst 16 år under innevarande kalenderår.

Undersökning och riskbedömning

4 § Arbetsgivare, uppdragsgivare, skolhuvudmän och praktikgivare ska genomföra en undersökning och riskbedömning med särskild hänsyn till att arbetsuppgifter och skoluppgifter kan komma att utföras av minderåriga som ännu inte är fysiskt och psykiskt mogna. Undersökningen och riskbedömningen ska ta hänsyn till minderårigas fysiska och psykiska mognad, ålder och förutsättningar i övrigt. Om det finns ett skyddsombud eller ett elevskyddsombud ska ombuden få möjlighet att delta i undersökningar och riskbedömningar och yttra sig över valet av arbetsuppgifter för minderåriga.

Allmänna råd: Eftersom bestämmelserna preciserar de krav på riskbedömning som finns i Arbetsmiljöverkets föreskrifter om systematiskt arbetsmiljöarbete omfattas riskbedömningen i bestämmelsen av *skriftlighetskravet* i de föreskrifterna.

Bestämmelsen gäller bara undersökning och bedömning av risker som är typiska för minderåriga personer i olika åldersgrupper och ställer alltså inget krav på att undersöka och bedöma risker på individnivå. Däremot kan riskbedömningen visa att det finns ett behov att fastställa rutiner över hur man ska agera för att i olika fall anpassa verksamheten till en enskild minderårigs egenskaper. Exempel på arbeten där *stort ansvarstagande* krävs är arbete som innebär makt- eller myndighetsutövning i form av exempelvis kontroll och godkännande av en person. *Fysiskt tunga* uppgifter kan vara t.ex. tunga lyft, buller och arbete med kemiska ämnen. *Psykiskt tunga* uppgifter kan vara t.ex. att arbeta ensam, ta hand om personer i kris eller hantera pengar.

Medicinsk kontroll

5 § Arbetsgivare, uppdragsgivare, skolhuvudmän och praktikgivare ska se till att regelbundna medicinska kontroller görs av den minderåriga om det behövs för att bedöma risker beträffande en minderårigs säkerhet, fysiska eller psykiska hälsa eller utveckling. Den medicinska kontrollen får inte medföra några kostnader för den minderåriga. Tiden mellan de medicinska kontrollerna ska anpassas till riskernas karaktär och till den undersöktes hälsotillstånd och mognad.

Åtgärder

6 § Arbetsgivare, uppdragsgivare, skolhuvudmän och praktikgivare ska innan arbetet eller utbildningen påbörjas vidta de åtgärder som behövs enligt riskbedömningen och utförd medicinsk kontroll.

Information till vårdnadshavare och skyddsombud

7 § Arbetsgivare och uppdragsgivare som låter en minderårig utföra arbete ska informera yngre och äldre barns vårdnadshavare om arbetsuppgifterna, deras risker och eventuella skyddsåtgärder.

Ensamarbete

9 § Arbetsgivare, uppdragsgivare, skolhuvudmän och praktikgivare får aldrig låta en minderårig utföra en sådan riskfylld arbetsuppgift som finns uppräknad i bilaga 1 som ensamarbete.

Rutiner för introduktion och information

10 § Arbetsgivare, uppdragsgivare, skolhuvudmän och praktikgivare ska se till att den minderåriga får en introduktion med information om arbetsuppgifterna och dess risker och försäkra sig om att den minderåriga har förstått

informationen. Arbetet ska utföras under ledning och tillsyn av en lämplig person som har fyllt 18 år och har kunskaper om arbetet. Det ska finnas rutiner för hur introduktion och handledning ska gå till.

Förbjudna arbetsuppgifter

Allmänna regler för minderåriga

11 § Det är förbjudet för arbetsgivare, uppdragsgivare, skolhuvudmän och praktikgivare att låta minderåriga utföra de riskfyllda arbetsuppgifter som finns uppräknade i bilaga 1 om inte villkoren för undantag enligt bilagan är uppfyllda.

Arbetstider

Allmänna arbetstidsregler

16 § En arbetsgivare eller uppdragsgivare får inte låta en minderårig utföra arbete mellan klockan 24 och 05. Överträdelse av bestämmelserna i första stycket kan medföra böter, se 24 §.

18 § Arbetsgivare eller uppdragsgivare ska ordna med en sammanhängande rast om minst 30 minuter senast efter fyra och en halv timmes arbete.

Ungdomar

21 § När arbetsgivare eller uppdragsgivare anlitar ungdomar gäller följande arbetstidsregler.

1 Den minderåriga ska ha minst 12 timmars sammanhängande ledighet under varje period om 24 timmar (dygnsvila). Tiden mellan klockan 22 och 06 eller mellan klockan 23 och 07 ska vara fri från arbete. Detta gäller inte på arbetsplatser där ordinarie arbetspass slutar mellan klockan 22 och 24 eller börjar mellan klockan 05 och 07 och där det medför stor olägenhet för verksamheten om den minderåriga inte kan avsluta eller påbörja arbetspasset vid de ordinarie tiderna. På sådana arbetsplatser får dygnsvilan förkortas till 11 timmar.

För arbete som består av flera arbetspass under ett dygn som inte vart och ett överstiger 4 timmar får dygnsvilan förkortas till 11 timmar.

För arbete som utförs på sjukhus, äldreboenden, inom jordbruk eller på hotell och restaurang får dygnsvilan förkortas till 11 timmar.

En förutsättning för förkortning av dygnsvilan till 11 timmar enligt andra, tredje och fjärde styckena i denna punkt är att en kompensande viloperiod ges i omedelbar anslutning till arbetspassets eller arbetspassens slut.

2. Den minderåriga ska ha en ledighet om minst två dagar under varje period om sju dagar. Så långt som möjligt ska ledigheten vara sammanhängande och vara förlagd till veckoslutet. Den sammanhängande ledigheten får aldrig understiga 36 timmar.

3. Arbetet får totalt omfatta högst 8 timmar per dag och högst 40 timmar per vecka.

När det behövs med hänsyn till arbetsuppgifternas natur eller arbetsförhållandena i övrigt får arbetstiden istället uppgå till 8 timmar per dag i genomsnitt under en period om sju dagar och veckoarbetstiden uppgå till 40 timmar per vecka i genomsnitt under en period om fyra veckor.

Under skolveckor ska arbetstiden förläggas så att den inte hindrar skolgång eller möjligheten att tillgodogöra sig skolundervisningen.

Reglerna i första och andra styckena i denna punkt gäller oavsett om arbetstiden rubriceras som ordinarie arbetstid, övertid, mertid eller jourtid.

Bilaga 1

**Riskfyllda
arbetsuppgifter som
enligt 11 § är förbjudna
för minderåriga.**

I. Agens

1. Arbete med avloppsvatten, avloppsslam eller latrin i öppen hantering så att det finns risk för smitta.

2. Arbeten som kan medföra särskild risk för kontakt med smittämnen som tillhör riskklass 2 enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter om mikrobiologiska arbetsmiljörisker – smitta, toxinpåverkan, överkänslighet.

3. Arbete med kvarts eller kvartshaltigt material om det krävs att arbetstagaren ska

genomgå medicinsk kontroll enligt föreskrifter från Arbetsmiljöverket.

4. Arbete med eldfasta keramiska fibrer, specialfibrer eller kristallina fibrer om det krävs att arbetstagaren ska genomgå medicinsk kontroll enligt föreskrifter från Arbetsmiljöverket.

5. Arbete som medför att arbetstagaren kan utsättas för aromatiska polycykliska kolväten i sot, tjära, beck, rök eller damm.

5 a. Arbete som medför exponering för trädamm som inte är godtagbar med hänsyn till gränsvärdet i Arbetsmiljöverkets föreskrifter om hygieniska gränsvärden. (AFS 2014:42)

6. Hälsofarliga kemiska produkter

Arbete med kemiska produkter eller farliga ämnen som bildas under arbete och som uppfyller kriterierna för klassificering enligt Europa-parlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 i en eller flera av följande faroklasser och farokategorier med en eller flera av följande faroangivelser.

Akut toxicitet, kategori 1, 2 eller 3

H300: Dödligt vid förtäring

H310: Dödligt vid hudkontakt

H330: Dödligt vid inandning

H301: Giftigt vid förtäring

H311: Giftigt vid hudkontakt

H331: Giftigt vid inandning

Hudsensibiliserande, kategori 1, underkategori 1A eller 1B

H317: Kan orsaka allergisk hudreaktion

Luftvägssensibiliserande, kategori 1, underkategori 1A eller 1B

H334: Kan orsaka allergi- eller astmasymtom eller andningssvårigheter vid inandning

Cancerogenitet kategori 1A, 1B eller 2

H350: Kan orsaka cancer

H351: Misstänks kunna orsaka cancer

Förbudet gäller inte enstaka påfyllningar med bensin i fordon eller motorredskap, som den minderårige använder i arbetet.

Mutagenitet i könsceller kategori 1A, 1B eller 2

H340: Kan orsaka genetiska defekter H341: Misstänks kunna orsaka genetiska

defekter

Reproduktionstoxicitet,
kategori 1A, 1B eller 2

H360: Kan skada fertiliteten
eller det ofödda barnet¹

H361: Misstänks kunna skada
fertiliteten eller det ofödda
barnet ³

Frätande på huden, kategori
1A, 1B eller 1C

H314: Orsakar allvarliga
frätskador på hud och ögon

Förbudet gäller inte arbete
med produkter i kategori 1B
och 1C av den art att risken
att skadas är minimal.

Specifik organtoxicitet vid
enstaka exponering, kategori
1 eller 2

H370: Orsakar organskador

H371: Kan orsaka

organskador

Specifik organtoxicitet vid
upprepad exponering,
kategori 1 eller 2

H372: Orsakar organskador
genom lång eller upprepad
exponering

H373: Kan orsaka organskador
genom lång eller upprepad
exponering. (AFS 2014:42)

6 a. Kemiska produkter med
fysikaliska faror

Arbete med kemiska ämnen,
blandningar, explosiva föremål
eller ämnen som bildas under
arbete och som uppfyller
kriterierna för klassificering
enligt Europaparlamentets och
rådets förordning (EG) nr
1272/2008 i en eller flera av
följande faroklasser och
farokategorier med en eller
flera av följande
faroangivelser.

Brandfarlig gas, kategori 1
eller 2

H220: Extremt brandfarlig gas

H221: Brandfarlig gas

Explosiva ämnen och
blandningar, kategorierna
"Instabila explosiva ämnen
och blandningar" eller
explosiva ämnen och
blandningar i riskgrupperna
1.1, 1.2, 1.3, 1.4 och 1.5

H200: Instabilt, explosivt

H201: Explosivt. Fara för
massexplosion.

H202: Explosivt. Allvarlig fara
för splitter och kaststycken

H203: Explosivt. Fara för
brand, tryckvåg eller splitter
och kaststycken

H204: Fara för brand eller
splitter och kaststycken.

H205: Fara för massexplosion
vid brand.

Självreaktiva ämnen och
blandningar, typ A, B, C eller
D och Organiska peroxider,
typ A eller B

H240: Explosivt vid

uppvärmning
H241: Brandfarligt eller
explosivt vid uppvärmning
H242: Brandfarligt vid
uppvärmning
Aerosoler, kategori 1
H222: Extremt brandfarlig
aerosol *.
Brandfarlig vätska, kategori 1
eller 2
H224: Extremt brandfarlig
vätska och ånga.
H225: Mycket brandfarlig
vätska och ånga*
* Förbudet gäller inte arbeten
med kemiska ämnen eller
blandningar med faroangivelse
H222 eller H225 om det är av
den art att risken att skadas är
minimal. (AFS 2014:42)

7. Arbeta med
bekämpningsmedel som är
att hänföra till klass 1 eller 2
enligt förordningen
(2000:338) om
biocidprodukter och
förordningen (2006:1010) om
växtskyddsmedel.
Förbudet gäller även arbete med
skogsplantor som behandlats
med sådana
bekämpningsmedel.

8. Arbeta med bly eller
blyhaltigt material om det
krävs att arbetstagaren ska
genomgå medicinsk kontroll
enligt föreskrifter från
Arbetsmiljöverket.

9. Arbeten som kan medföra
risk för kontakt med
smittämnen som tillhör
riskklass 3 eller 4 enligt
Arbetsmiljöverkets föreskrifter
om mikrobiologiska
arbetsmiljörisker – smitta,
toxinpåverkan,
överkänslighet.

10. Arbeta som bara får
utföras efter särskilt tillstånd
av Arbetsmiljöverket enligt
Arbetsmiljöverkets föreskrifter
om hygieniska gränsvärden.

11. Arbeta med asbest eller
asbesthaltigt material.

II. Arbetsmetoder och arbeten

1. Arbeta i miljöer som medför
att den minderårige kan
utsättas för sådana farliga
ämnen att andningsskydd
krävs.

2. Hantering av utrustning för
produktion, lagring eller
användning av
komprimerade, kondenserade
eller upplösta gaser.

3. Tillverkning eller bearbetning av metallegeringar eller andra ämnen med särskild antändningsrisk, såsom metallegeringar med hög magnesiumhalt eller därmed jämförbara lättantändliga ämnen.

4. Skärning och svetsning med gas, elektricitet eller laser.

5. Arbete i slutna utrymmen där det kan förekomma gas eller ånga i hälsofarliga halter, brandfarlig gas eller ånga eller farligt låg halt av syre.

6. Framställning och hantering av anordningar, fyrverkeriartiklar och andra föremål som innehåller explosiva varor och sprängmedel enligt förordningen (2010:1075) om brandfarliga och explosiva varor.

7. Arbete med maskiner och anordningar där risken för personskador vid kontakt med deras rörliga eller bearbetande delar vid korrekt användning inte är försumbar eller där det finns risk för att allvarlig personskada uppstår vid felaktig användning. För ungdomar gäller förbudet inte maskiner eller anordningar där riskerna är förebyggda genom tekniska skyddsåtgärder så att farliga rörliga delar inte är åtkomliga. Maskinerna ska vara så konstruerade så att rörelsen automatiskt stannar innan man kan komma in i riskområdet.

Allmänna råd: Exempel på sådana maskiner som i regel inte omfattas av förbudet i bestämmelsen på grund av att risken inte är sådan som anges i bestämmelsens första stycke är handhållna el-vispar och symaskiner som inte är avsedda för industriellt bruk.

8. Arbete med maskindrivna lyftanordningar, linbanor eller liknande transportanordningar. Förbudet gäller inte för manövrering av permanent anordnade tryckknappshissar. Förbudet gäller inte heller manövrering av telfer, lyftblock eller dylikt för att lyfta enhetslaster med väldefinierade lyftpunkter som understiger 25 kg.

9. Arbete som förare eller

operatör av följande:

- a) Traktorer eller vagnar med vinsch, last-, skördar- eller grävaggregat eller frontlastare med redskap. Traktorer med annan lyftanordning än trepunktskoppling.
- b) Mobila maskiner avsedda för byggnads-, anläggnings- eller vägarbete.
- c) Lyftande truckar.
- d) Mobila skogs- och jordbruksmaskiner, trädgårdsmaskiner och snöslungor.

För ungdomar gäller förbudet inte gräsklippare med acceptdon ("dödmansgrepp" eller säkerhetsbygel) och bara ett klippaggregat.

10. Järnvägsarbete eller

arbete vid annan spårbana:

- a) Arbete som lokförare eller förare av något annat spårbundet fordon.
- b) Växlingsarbete inklusive vagnskoppling.

11. Arbete med lastning, lossning och förtöjning av fartyg.

För ungdomar gäller förbudet inte manuell lastning, lossning eller förtöjning av fartyg hos vilka skrovet är kortare än tolv meter eller smalare än fyra meter.

12. Tillsyn och reparation av tryckkärl, rörledningar, vakuumkärl och cisterner som enligt föreskrifter från Arbetsmiljöverket ska besiktas.

13. Bergarbete ovan och under jord.

14. Arbete som innebär risk för ras:

- a) Arbete med att rensa slänter eller ta bort överhäng i grus, sand- och lertag.
- b) Schaktning med risk att begravas under massor.

15. Byggnadsarbete:

- a) Montering och nedmontering av byggelement som normalt hanteras med lyftanordning.
- b) Montering och nedmontering av bärande och stödjande byggnadskonstruktioner som ingår i en formbyggnad.
- c) Förstärkningsarbeten vid bergarbete inräknat skrotning, betongsprutning och bergbultning.
- d) Arbete med att helt eller delvis riva hus eller anläggningar.

16. Arbete där det finns en

risk att ramla ned och där höjden över marken eller motsvarande plan är mer än 3,5 meter. Förbudet gäller även om nedstörtningsrisken är förebyggd med livlina, liggstege eller liknande. Förbudet gäller inte om skyddsräcke eller likvärdig skyddsanordning finns.

17. Arbete på eller i närheten av spänningsförande del av en elektrisk starkströmsanläggning eller anordning. Förbudet gäller inte om spänning, strömstyrka eller frekvens är ofarlig för person.

18. Arbete på akutmottagningar, infektionsavdelningar, intensivvårdsavdelningar, inom dialysvård, psykiatrisk vård.

Vårdarbete inom demensvård.

Allmänna råd: Med arbete avses allt arbete. Med vårdarbete avses inte lokalvård, köksarbete, sociala aktiviteter som högläsning m.m.

19. Arbete inom hemtjänst, hemsjukvård, personlig assistans eller liknande service i hemmet hos vårdtagare/brukare med alkohol- och narkotikamissbruksproblem, psykisk ohälsa eller med psykisk funktionsnedsättning.

20. Arbete med smittförande, biologiskt eller radioaktivt avfall samt läkemedelsavfall. Med smittförande avfall jämställs avfall som misstänks vara smittförande.

21. Omhändertagande av avlidna.

22. Arbete med farliga eller giftiga djur.

23. Industriell slakt av djur.

24. Arbete med försöksdjur.

25. Arbete som är styrt av det tekniska systemet, så kallat starkt styrt arbete, som gör att den minderårige inte själv kan reglera sin arbetstakt.

26. Arbete som utförs under vatten (dykeriarbete) eller under förhöjt tryck i en tryckkammare eller liknande med undantag för arbete som utförs av ungdomar i praktik som genomgår

grundläggande utbildning i fritidsdykning eller arbetar med dykning inom ramen för en utbildning som innebär studier av djur eller växter i deras naturliga miljö, observation av bottenförhållanden, fotografering eller enklare provtagning.

27. Arbete med experimentell cancerforskning eller arbete som sker i samma lokaler som sådant forskningsarbete och där det finns risk för exponering för cancerframkallande ämnen.

28. Transport av pengar och värdehandlingar till eller från penninginrättningar eller annat utrymme utanför arbetsstället.

29. Bevakningsarbete enligt lagen (1974:191) om bevakningsföretag.